

Darba uzdevumi skolēnu konkursam

Radošais intelektuālis



Darba autors

Jēkabpils Agrobiznesa
koledžas audzēknes:

Sjuzanna Sileviča
Andželika Degterjova
Viktorija Pappariga

(paraksts, datums)

Darba vadītajs

Solvita Kozlovskā

(paraksts, datums)

Jēkabpils
2022

1.uzdevums.

- Tēma:** **Intelektuālais īpašums**
- Mērķis:** Pilnveidot savas zināšanas par intelektuālo īpašumu un tā tiesībām.
- Sasniedzamais rezultāts:**
1. Zina rūpnieciskā īpašuma tiesības.
 2. Sniedz atbildes uz jautājumiem par autortiesībām.
 3. Attēlo infografikas veidā atrasto informāciju.
 4. Prot raksturot produkta attīstības gaitu.
 5. Darbojas radoši un patstāvīgi.
- Nepieciešamie resursi:** Metodiskais materiāls “Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” un interneta resurss – Patentu valdes datubāze (<http://databases.lrpv.gov.lv/home>).
- 1.daļa** Izveidot infografiku par vienu no patentiem, dizainparaugiem un preču zīmēm, izmantojot Patentu valdes datubāzi <http://databases.lrpv.gov.lv/home> .



2.daļa Preču un pakalpojumu pārpilnība ikvienam uzņēmējam rada daudz izaicinājumu. Lai apsteigtu konkurentus, uzņēmēji cenšas uzlabot produktus un radīt jaunus. Izvēlies kādu preci un raksturo produkta pilnveidošanas gaitu (preces parametru raksturošana).

Piemērs:

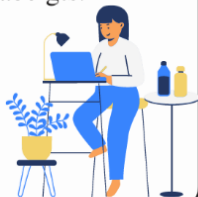
<i>Iphone SE (1 generation)</i>	<i>Iphone 13 PRO</i>
	
Retina displejs	Super Retina XDR displejs1 ProMotion tehnoloģija Always-On displejs
-	Dynamic Island Jauns veids, kā darboties ar iPhone
Viena kamera 12 MP galvenā Priekšējā kamera	Pro kameru sistēma 48 MP galvenā ultraplātlenķa telefoto TrueDepth priekšējā kamera ar automātisko fokusēšanu
Līdz 13 stundām video demonstrēšanas	Līdz 29 stundām video demonstrēšanas
A9 procesors	A16 Bionic procesors
Turpinājums	*Turpinājums*

Autortiesības

Infografika

Juridisku normu kopums, kas noteic zinātnes, literatūras un mākslas darbu autoru tiesisko stāvokli.

Autortiesības pieder autoram, tiklīdz darbs ir radīts, neatkarīgi no tā, vai darbs ir pabeigts.



Autors vai viņa tiesību pārņēmējs savas tiesības uz darbu var apliecināt ar autortiesību aizsardzības zīmi, kuru atveido ar tādu paņēmieni un tādā vietā, lai tā būtu nepārprotami redzama. Šī zīme ietver trīs elementus:

- burtu "C" aplīti;
- autortiesību subjekta vārdu (nosaukumu);
- darba pirmpublicējuma gadu.

Autortiesību aizsargājamie objekti

- Literārie darbi
- Mūzikalie darbi
- Mākslas darbi
- Dramatiskie un mūzikāli dramatiskie darbi
- Fotogrāfiskie darbi
- Hereogrāfiskie darbi
- Datorprogrammas



Darba autoram ir neatsavināmas autora personiskās tiesības uz:

- Autorību;
- Izlemšanu, vai darbs tiks izziņots un kad tas tiks izziņots;
- Darba atsaukšanu — tiesības pieprasīt, lai darba izmantošana tiek pārtraukta;
- Vārdu — tiesības pieprasīt, lai viņa vārds būtu pienācīgi norādīts visās kopijās;
- Darba neaizskaramību;
- Pretdarbību jebkurai sava darba izkropļošanai.

3.daļa

Izmantojot interneta resursus (Patentu likums, Ministru kabineta 2008. gada 1. aprīļa noteikumi Nr. 224 “Patentu un patentu pieteikumu noteikumi”, Autortiesību likums, Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību) atbilde uz sekojošiem jautājumiem:

<i>Kā rīkoties, ja vēlies savā darbā iekļaut cita radītu darbu?</i>

<i>Kādai būtu jāizskatās cita autora atļaujai izmantot viņa darbu?</i>

<i>Kādus attēlus drīkst izmantot savos darbos bez saskaņojuma ar autoru?</i>

<i>Kā rīkoties, ja savā darbā vēlies iekļaut cita autora darbu, bet nezini, kas ir autors, vai nevari atrast autora kontaktus?</i>

<i>Kas draud, ja kādu iemeslu dēļ neesi ievērojis Autortiesību likumu?</i>

<i>Kā rīkoties, ja nezināšanas dēļ esi savā darbā ielicis cita autora darbu un viņš ir vērsies pie tevis ar iebildumu?</i>

<i>Kā rīkoties, ja pamani, ka kāds cits ir pārpublicējis vai pārpārdod tavu darbu vai daļu no tā?</i>

2.uzdevums.

Tēma: Aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, izgudrojumi, patents.

Mērķis: Pilnveidot savas zināšanas par intelektuālo īpašumu un tā tiesībām.

Sasniedzamais rezultāts:

1. Zina, kas ir aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes.
2. Analizē ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistru.
3. Prot atrast nepieciešamo informāciju.
4. Saprot terminoloģiju.
5. Prasme strādāt ar tekstu.
6. Apspriež un analizē paveikto darbu.

Nepieciešamie resursi: Metodiskais materiāls “Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” un interneta resurss – ES ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu reģistrs (<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/>).

Uzdevuma nosacījumi:

Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes attiecinās uz produktiem, kuru atpazīstamība ir saistīta ar konkrētu ģeogrāfisko reģionu.

Izmantojot norādīto interneta resursu, atrast jebkuru produktu, kas atbilst pozīcijām, kuras ir dotas.

<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/>

<i>Produkta veids</i>	<i>Produkta kategorija</i>	<i>Nosaukums</i>	<i>Valsts zona</i>	<i>Valsts</i>
	Āda			
				Dānija
Vīns				
Pārtikas produkts			Trešās valstis	Baltkrievija

	Sāls			Itālija
		Rucavas baltais sviests		
				Zviedrija
	Svaiga gaļa			Polija
		Carnikavas nēģi		
Vīns				Spānija
			Eiropas Savienība	
	Siers	Džiugas		Lietuva
Pārtikas produkts		Pitina		
	Eļļa un tauki (sviests, margarīns, eļļa)			Grieķija
Pārtikas produkts		Istra		
	Gaļas produkti (termiski apstrādāti, sālīti, kūpināti u. c.)			Vācija
		Seggiano		

Salīdziniet ar klases biedriem, cik dažādus produktus Jūs izvēlējāties.

2.daļa Savienojiet terminu ar tā atšifrējumu. Paskaidrojiet katru terminu arī ar saviem vārdiem.

1.	Patents		A Aizsargā izstrādājuma ārējo veidolu – tā formas, apveida, krāsas, virsmas īpatnības
2.	Dizainparaugs		B Apzīmējums, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citiem
3.	Preču zīme		C Jauns produkts vai paņēmieni, kas risina kādu tehnisku problēmu
4.	Viltojums		D Juridisks dokuments, kas apliecina izgudrotāja ekskluzīvās tiesības uz savu izgudrojumu
5.	Izgudrojums		E Preces, kas pārkāpj tiesības uz intelektuālo īpašumu

Patents –

Dizainparaugs –

Preču zīme –

Viltojums –

Izgudrojums –

3.daļa Izlasi fragmentu no Gaļinas Stubailovas 2011.gada 17.februāra raksta <https://lvportals.lv/skaidrojumi/225944-patenti-izgudrojuma-aizsardziba-un-pelna-2011> (skatīts 19.10.2022).

Lai pasargātu savu izgudrojumu – unikālu ražošanas tehnoloģiju vai receptūru – uzņēmējiem vai zinātniekiem tas ir jāpatentē. Patentu iegūst arī, lai izgudrojums nestu peļņu, tomēr ne visi spēj pelnīt, jo bieži vien patentētus izgudrojumus neievieš ražošanā.

Patentus reģistrēt aicina Latvijas Republikas Patentu valdes direktora vietnieks rūpnieciskā īpašuma jautājumos, Izgudrojumu ekspertīzes departamenta direktors Guntis Ramāns. Viņš skaidro, ka patents ir tehnisku risinājumu aizsardzības veids pret līdzīga risinājuma izveidi. Būtībā tas ir darījums starp valsti un izgudrotāju, kur izgudrotājam pieder monopolstāvoklis, bet sabiedrībai – informācija par izgudrojumu.

G. Ramāns piebilst, ka patentēt nevar zinātniskas metodes, datorprogrammas, informācijas izplatīšanas paņēmienus, spēļu noteikumus vai amorālas lietas. Patentu objekti var būt fiziski ķermeņi – ierīces, vielas, organismi, kā arī fizikālās darbības – paņēmieni, lietošana.

Patentēšanas procesu uzrauga Patentu likums, kas spēkā stājies 2007. gada 1. martā. Tas nosaka, ka patenti aizsargā izgudrojumus 20 gadus kopš pieteikuma datuma – laika, kad tas iesniegts Patentu valdē. Izgudrojums tiek aizsargāts tikai tajā valstī, kur tam piešķirts patents, bet gada laikā pēc pieteikuma iesniegšanas Latvijā izgudrojumu var pieteikt patenta reģistrācijai arī citās valstīs.

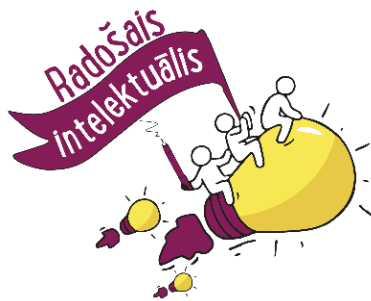
Patentu valdes speciālists skaidro, ka var patentēt ideju, kas ir jauna un tai ir izgudrojuma līmenis. „Izgudrojumi ir patentējami, ja tiem ir tehnisks raksturs, tie risina kādu tehnisku problēmu un ir rūpnieciski izmantojami. Izgudrojumu uzskata par atbilstošu izgudrojuma līmenim, ja, ņemot vērā tehnikas līmeni, tas nav acīmredzams lietpratējam attiecīgajā tehnikas jomā,” skaidro G. Ramāns.

Pieteikumā patenta reģistrēšanai ietilpst iesniegums par patenta piešķiršanu, izgudrojuma apraksts, viena vai vairākas pretenzijas, zīmējumi vai attēli, ja tādi ir, un kopsavilkums. Sagatavot nepieciešamos dokumentus, ja pieteicējs nav pārliecināts par savām spējām, palīdzēs patentu pilnvarotie, kuru saraksts pieejams Patentu valdes interneta vietnē.

Kad pieteikums sagatavots, tas jāiesniedz Patentu valdē. Līdz ar pieteikuma reģistrācijas datumu sākas izgudrojuma salīdzināšana ar visu līdz šim datumam publicēto informāciju pasaulē.

Pēc teksta izlasīšanas izveido jautājumus saviem klases biedriem:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.



Atbilžu lapa “Radošais intelektuālis”

Atbildes 1.uzdevuma 3.daļai

Kā man rīkoties, ja es vēlos savā darbā iekļaut cita radītu darbu?

Ja Jūs plānojat savu darbu publicēt komerciālos nolūkos, lai iegūtu cita autora darba izmantošanas tiesības, Jums attiecībā uz katru savu darbu, kurā plānojat ievietot cita autora darbu, ir jāsaņem autora atļauja. (Autortiesību likuma 40.pants).

Kādai būtu jāizskatās cita autora atļaujai izmantot viņa darbu?

Autora atļauja tiek izsniegta gan licences līguma, gan licences veidā. Ar licences līgumu vai licenci (arī darba lietošanas noteikumu aprakstu) autors dod atļauju darba izmantotājam izmantot darbu un nosaka darba izmantošanas veidu, vienojoties par izmantošanas noteikumiem, atlīdzības lielumu, tās izmaksāšanas kārtību un termiņu. Licences līgumu var slēgt gan mutvārdos, gan rakstveidā, tomēr rakstveidā veikta vienošanās būs drošāka. (Autortiesību likuma 41. un 43.pants).

Kādus attēlus es drīkstu izmantot savos darbos bez saskaņojuma ar autoru?

Bez saskaņojuma ar autoru Jūs drīkstat izmantot tos attēlus, kuriem pats autors publiski ir devis šādu atļauju.

Kā man rīkoties, ja savā darbā vēlos iekļaut cita autora darbu, bet es nezinu, kas ir autors, vai nevaru atrast autora kontaktus?

Ja godprātīgi esat veikusi visus iespējamus pasākumus autora noskaidrošanai un tie nav bijuši veiksmīgi, taču esat nolēmusi šī autora darbu izmantot savā darbā, būtu nepārprotami jāizceļ šī autora darba daļa, ieliekot to pēdiņās un norādot, ka autors nav zināms un vietu, kur ņemāt šo darbu. Taču jāņem vērā, ka neapzināta autortiesību pārkāpuma izdarīšana neatbrīvo no atbildības.

Kas man draud, ja kādu iemeslu dēļ neesmu ievērojusi Autortiesību likumu?

Par autortiesību pārkāpumu uzskatāma darbība, ar kuru aizskartas autora personiskās vai mantiskās tiesības, tai skaitā autora darbu publicēšana, publiskošana, reproducēšana un izplatīšana jebkādā veidā bez autora piekrišanas.

Par autortiesību un blakustiesību pārkāpšanu ir paredzēta civiltiesiskā, administratīvā un, būtiska kaitējuma nodarīšanas gadījumā, arī krimināltiesiskā atbildība. Līdz ar to pārkāpējam var uzlikt

sodu un konfiscēt pārkāpuma objektus, uzlikt pienākumu atlīdzināt tiesību īpašniekam radušos zaudējumus un kompensēt morālo kaitējumu. (Autortiesību likuma XI un XII nodaļas)

Kā man rīkoties, ja nezināšanas dēļ esmu savā darbā ielikusi cita autora darbu un viņš ir vērsies pie manis ar iebildumu?

Pirmkārt, nekavējoties būtu jāpārtrauc darba izplatīšana/tirdzniecība. Labākais veids strīda atrisināšanai būtu mierīgas pārrunas ar autoru un kopīga risinājuma atrašana par atlīdzināšanu autoram un turpmāko rīcību saistībā ar Jūsu izveidoto mācību materiālu.

Kā man rīkoties, ja pamanu, ka kāds cits ir pārpublicējis vai pārpārdod manu darbu vai daļu no tā?

Sākotnēji ieteicams sazināties ar darba veidotāju un izteikt savus iebildumus. Kopīgi vienoties, kā viņš varētu Jums atlīdzināt par neatļautu Jūsu darba izmantošanu un vienoties, ar kādiem noteikumiem un par kādu atlīdzību viņš var turpmāk izmantot Jūsu darbu, vai arī Jūs varat aizliegt turpmāk izmantot Jūsu darbu.

Ja mierīgu pārrunu ceļā nav izdevies rast risinājumu un pārkāpums ir radījis ievērojamu kaitējumu Jūsu ekonomiskajām interesēm un Jūsu godam un cieņai, Jums ir tiesības vērsties policijā ar iesniegumu par Jūsu autortiesību pārkāpumu vai tiesā ar prasību pret pārkāpēju civiltiesiskajā kārtībā.

Atbildes 2.uzdevuma 2.daļai

1.	Patents	D	A Aizsargā izstrādājuma ārējo veidolu – tā formas, apveida, krāsas, virsmas īpatnības
2.	Dizainparaugs	A	B Apzīmējums, kuru lieto, lai atšķirtu viena uzņēmuma preces vai pakalpojumus no citiem
3.	Preču zīme	B	C Jauns produkts vai paņēmieni, kas risina kādu tehnisku problēmu
4.	Viltojums	E	D Juridisks dokuments, kas apliecina izgudrotāja ekskluzīvās tiesības uz savu izgudrojumu
5.	Izgudrojums	C	E Preces, kas pārkāpj tiesības uz intelektuālo īpašumu